

نگاهی به زندگی فردی و سیره سیاسی امام حسن مجتبی(ع)

امام حسن(ع) فرزند بزرگ امیرالمومنین(ع) دارای شهامت، تقوا و بردباری بود و در راه پیشبرد اسلام هیچگونه ترس و وحشت در وجود آن بزرگوار راه نمی یافت و در زمان حیات و حکومت امیرالمومنین(ع) دوشادوش آن حضرت در مشکلات شرکت داشت و مسئولیت های گوناگونی را بر عهده گرفت.

خبرگزاری مهر- گروه دین و اندیشه: امام حسن(ع) فرزند بزرگ امیرالمومنین(ع) دارای شهامت، تقوا و بردباری بود و در راه پیشبرد اسلام هیچگونه ترس و وحشت در وجود آن بزرگوار راه نمی یافت و در زمان حیات و حکومت امیرالمومنین(ع) دوشادوش آن حضرت در مشکلات شرکت داشت و مسئولیت های گوناگونی را بر عهده گرفت.

امام حسن مجتبی (ع) در بیت نبوت و امامت چشم به جهان گشود و ولادتش بالاترین مژده به پیامبر خدا (ص) و حضرت علی (س) و حضرت فاطمه (س) بود. کریم اهل بیت (ع) در سال های اولیه هجرت در ماه مبارک رمضان پا به عرصه وجود گذاشت و برکات و خیرات زیادی را به همراه آورد. پانزدهمین روز ماه مبارک رمضان، سال دوم یا سوم هجرت بود که اولین ثمره نبوت و امامت، مدینه الرسول را نور باران کرد و کانون امامت و ولایت را درخششی دیگر بخشید.

نواده رسول خدا، امام حسن(ع) را به لقب های زیر می شناختند: ریحانه رسول خدا، مصلح، زکی، سید. رسول خدا (ص) از شدت علاقه به او، او را "ابومحمد" نامید و به این کنیه صدایش می زد.

در باب صفات پسندیده و مکارم اخلاق و امتیازات برجسته امام مجتبی (ع) می توان گفت که امام حسن (ع) از رسول خدا و امیرالمومنین(ع) و فاطمه زهرا(س) وراثت معنوی و تربیتی خاصی را به ارث برده بودند. مجموعه اوصاف زیبایی ذاتی و موروثی، او را بر دیگران برتری داده بود و برای همین وی از نظر بیان، شجاعت، سخاوت، هیبت، تقوا و عبادت زبانه خاص و عام بود.

خود امام حسن مجتبی (ع) درباره برتری های فرکی و سیاسی خود نسبت به دیگران فرمود: "و اگر من به دنیا می پرداختم، کوشا تر و لایق تر از دیگران بودم. معاویه بن ابی سفیان هیچگاه محکمت، جدی تر و سختکوش تر از من نخواهد بود ولی نظر من غیر از آن است که شما می پندارید."

سبط اکبر (ع) همچنین در جای دیگری درباره برتری های اجتماعی و معنوی خود می فرماید: "منم آن کس هستم که دعایش مستجاب می گردد. من فرزند کسی هستم که شفاعتش پذیرفته شده و فرمانش مطاع است. من فرزند کسی هستم که چون در بهشت را بکوبد، به روی او باز خواهد شد."

دانش و آگاهی امام مجتبی(ع) از صفات بارز و روشنی بود که هر انسان منصف و تشنه علم با جذب می نمود. امام حسن(ع) فرزند بزرگ امیرالمومنین(ع) دارای شهامت، تقوا و بردباری بود. او در دامن رسول خدا تربیت یافت و بیشتر غزوات و درگیری های صدر اسلام را که در آخرین دهه عمر رسول خدا تحقق یافت، دیده بود. آن بزرگوار در کنار پدر، با حوادث آن دوران خوی گرفت، بدان جهت در راه پیشبرد اسلام هیچگونه ترس و وحشت در وجود آن بزرگوار راه نمی یافت و در زمان حیات و حکومت امیرالمومنین(ع) دوشادوش آن حضرت در مشکلات شرکت داشت و مسئولیت های گوناگونی را بر عهده گرفت.

امام حسن(ع) طی حکمی از سوی امیرالمومنین (ع) سرپرستی و تولیت اوقاف را بر عهده گرفت. حسن بن علی به همراه برادرش

حسین(ع) و دیگر مردمان در پیکار صفین علی بن ابی طالب را یاری دادند. حضور پربرکت امام مجتبی(ع) در میان لشگریان حضرت علی(ع)، نقش تعیین کننده ای داشت. سخنان آتشینش در موقعیت های گوناگون سرنوشت ساز بود و نیز رزم شجاعانه و بی امانش در صحنه نبرد و پیکار ممتاز بود. او در رکاب پدر برای به کرسی نشاندن حق سر از پا نمی شناخت تا آنجا که امیرالمومنین(ع) از یاران خود خواست که حسن و حسین را از ادامه جنگ باز دارند.

از دیگر مسئولیت های مهم امام حسن مجتبی(ع) که در زمان پدرش به وی واگذار شد امامت و اقامه نماز جمعه بود. ایشان در کارهای قضایی بازویی قوی و مطمئن برای زمامدار مسلمانان بود که وی عالم و عارف بر تمامی مسایل شرعی بود. ایشان مسایل قضائی اسلام را به صورت عملی از پدرش آموخت.

نکات برجسته قضاوت های آن حضرت را می توان چنین ترسیم کرد:

الف) برخورد جدی با تخلفات و افراد جنایتکار

ب) اجرای دقیق قوانین الهی درباره طرف های درگیر (مدعی و مدعی علیه)

پ) طرح ادله مسایل قضایی اسلام

ت) بیان حدود الهی در شاخه های مختلف آن مانند دیات، کفارات

زعامت و امامت حسن بن علی(ع) از جمله اموری است که رسول خدا و امیر المومنان برا آن اصرار می ورزیدند و بارها در جمع مسلمانان در دوران دهه اول هجرت و بعد از آن تصریح نمودند و مسلمانان و به ویژه شیعیان را بر آن متوجه می دادند. این خود بیانگر لیاقت و استعداد سرشاری بود که آن حضرت می توانست با مدیریت قوی خود جامعه اسلامی را به سعادت دنیوی و اخروی برساند.

آغاز دوره امامت حسن بن علی(ع) بعد واقعه بیست و یکم ماه رمضان بود که ایشان عهده دار مسئولیت سنگین زعامت و رهبری امت اسلامی در آن موقعیت حساس گردید. امام مجتبی در برابر توطئه های معاویه حکومت شام ایستاد و هیچگونه سستی از خود نشان نداد.

اهمیت حفظ شریعت و مسلمانان از انگیزه های بسیار قوی در موضع گیری امام بود. از آنجا که تشیع همواره هسته اسلام بوده و شیعیان و موالیان اهل بیت پاسداران حقیقی آن حضرت بوده، امام برای حفاظت این دو دوراندیشی ویژه ای را به کار می برد که بعدها امامان معصوم ما تاکتیک و ابتکار آن حضرت را مورد تایید 100 درصد خویش قرار می دهند.

ضعف و سستی مردم کوفه و تاثیرپذیری آنها در برابر جنگ های روانی معاویه و حکام شام موجب شد که امام حسن(ع) در آن موقعیت تنها بماند و اگر می خواست علیه معاویه جنگ را راه بیاندازد غیر از کشته شدن نیروهای خویش به ویژه افراد متعهد، سابقه دار و باوفا و از هم پاشیدن شیرازه جبهه حق اثری نداشت و بهترین اقدام همان عقب نشینی تاکتیکی بود که آن حضرت انجام داد و در سایه آن، نیروهای خویش را حفظ کرد و در عقد صلح و قرارداد مطالبی را پیش بینی کرد که هر انسان منصفی آن را تحسین می کند.

امام حسن(ع) با معاویه قرارداد صلح و شرط های اساسی بست که در مورد مسایل حکومتی و سیاسی بود. بین امام و معاویه نامه های بسیاری رد و بدل شد که شامل موارد زیر بود:

- واگذار نمودن حکومت به معاویه به شرط اینکه بر اساس کتاب خداوند، سنت پیامبر و روش خلفای شایسته عمل کند.

- خلافت بعد از معاویه از آن حسن بن علی(ع) است که اشاره به موقت بودن حاکمیت معاویه است.

- دشنام و نفرین به امیرالمومنین(ع) در قنوت نماز ترک شود و به پیروان علی(ع) هیچگونه تعرضی نشود و

- شروط فوق در نامه های رسمی امضا شد و رد و بدل گردید.

این بندها که از سوی امام حسن(ع) مطرح شد دارای امتیازات بسیار است که در هر زمان، جایگاه والای سیاسی- الهی خود را باز می کند و منشور اصلاح و انقلاب تدریجی را پی ریزی می نماید. اما بعد از مدتی معاویه بر حکومت سلطه یافت و تمام وعده هایش را فراموش کرد و اهداف سیکلانی خویش با دنبال کرد. در این اعلان نقض پیمان و شکستن تعهدها از سوی معاویه تهاجم تبلیغاتی گسترده ای علیه امام مجتبی(ع) از سوی دشمن آغاز گردید.

از امور اساسی دیگر که امام مجتبی(ع) آن را بهترین وجه انجام داد و بدان اهمیت فراوان می داد، نشر فرهنگ اصیل اسلام در برابر تحریفات و تهاجم فرهنگی حاکمان اموی به ویژه معاویه بن ابی سفیان بود.

معاویه با همه سعی و کوشش که در از بین بردن سیره رسول خدا و منزوی کردن اهل بیت داشت موفقیت چندانی به دست نیاورد، زیرا امام مجتبی(ع) شیوه ای را که در تربیت مردان صالح و فدایی برای اسلام و معرفی فرهنگ اصیل و صحیح امامت راستین در مدینه جدش انتخاب کرده بود اثری ژرف در دل های مردم گذاشت.

امام حسن مجتبی(ع) علاوه بر حمایت کردن مردم در جنبه های سیاسی و اجتماعی به آن ها توجه خاصی داشت از جمله رسیدگی به

نیازمندان بود. محبت و عطابخشی اهل بیت به ویژه امام حسن مجتبی(ع) زبانزد عام و خاص گردیده بود او که دارای قلبی پاک و رئوف و پرمهر نسبت به دردمندان و تیره بختان داشت همانند پدرش علی ابن ابی ابیطالب.

- حمایت های سیاسی و اقتصادی از موالیان ؛ حسن بن علی (ع) پشتوانه ای محکم و استوار برای پناهندگان سیاسی بود که در دوران اقامت در مدینه جدش از هیچ گونه کوشش و تلاشی از آنان کوتاهی نکرد.

- اظهار انزجار و افشارگی بر ضد معاویه؛ ایشان در هر زمان و مکان مناسبی که فرصت می یافت مشروعیت حکومت معاویه را زیر سوال می برد و نمی گذاشت تبلیغات مسموم آنها که وانمود می کردند با خاندان رسالت رابطه حسنه دارد به شهر بنشیند.

معاویه راه های مختلفی را جهت مبارزه با شخصیت اجتماعی و سیاسی امام مجتبی(ع) برگزید و آن را طی کرد. او هرچه سعی کرد شخصیت والا و پرنفوذ سبط اکبر پیامبر را از قلب دوستدارانش بزدايد، به هدفش نرسید، از این رو بر سرعت و قدرت محوریت امام مجتبی(ع) افزون گردید و خطری جدی برای بنی امیه محسوب می شدند.

معاویه بارها تصمیم به مسموم کردن امام حسن(ع) گرفت و به واسطه های پنهان زیادی متوسل گردید. توطئه معاویه به جهت مسموم نمودن امام مجتبی(ع) به قدری روشن و آشکار است که فرصت هر گونه انکار را از مورخان و دانشمندان گرفته است. امام حسن (ع) در نهایت بر اثر زهری که از سوی معاویه بن ابی سفیان توسط جعده (همسر امام) به آن حضرت خورانیده شد در روز پنجشنبه 28 صفر سال هجدهم هجرت در سن 48 سالگی به شهادت رسید.